

ПРАЊЕ НОВЦА КАО ПОСЛЕДИЦА ПРЕКОГРАНИЧНОГ ПОВЕЗИВАЊА ПРИВРЕДНИХ ДРУШТАВА ИЗ УГЛА КОРПОРАТИВНОГ ПРАВА

Апстракт

Аутор у раду разматра питање праксе прања новца која настаје као последица прекограничног повезивања привредних друштава, као и начин на који је Европска унија приступила решавању наведеног проблема. Еволуција и трансформација истраживања у области финансијског права омогућила је да се приступи наведеном проблему из различитих углова, са циљем спречавања даљег ширења и нормализације ове праксе која ствара негативне последице на националном и међународном финансијском тржишту.

Кључне речи: прање новца, компанија полица, компанија шкољка, пријава трансакција, Европска унија.

1. Увод

Прање новца јесте кривично дело, чијем се регулисању у овом раду не прилази из угла кривичног права, већ његовог корпоративног и финансијског регулисања. Наиме оно представља чин обраде (конверзијом, преносом имовине, прикривањем стварног порекла или лажним приказивањем чињеница о имовини²) стечених прихода противправном радњом,

¹ PhD Candidate at the University of Nis, Faculty of Law, e-mail: miticisidora@gmail.com

² Кривични законик („Сл. гласник РС”, бр. 85/2005, 88/2005 - испр, 072005 - испр, 2/009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 и 35/2019), Прање новца, Члан 245, (1) Ко изврши конверзију или пренос имовине, са знањем да та имовина потиче од криминалне делатности, у намери да се прикрије или лажно прикаже незаконито порекло имовине, или прикрије или лажно прикаже чињенице о имовини са знањем да та имовина потиче од криминалне делатности, или стекне, држи или користи имовину са знањем, у тренутку пријема, да та имовина потиче од криминалне делатности, казниће се затвором од шест месеци до пет година и новчаном казном. (2) Ако износ новца или имовине из става 1. овог члана прелази милион и петсто хиљада динара,

од стране лица које је свесно порекла имовине са циљем представљања порекла истог као легалног (Јовашевић, 2004 : 47). Са наведеним термином први пут се сусрећемо 1920. године, када су одређени кругови организованог криминала одлучили да представе природу стицања прихода које су стекли криминалном радњом као легално стечене делатношћу перионице новчића којом је управљала иста група. Њихова идеја лажног представљања порекла стечене имовине није уродила плодом из разлога што је износ био неколико пута већи од стандардних прихода (Doyle, 2001 : 279). Због идеје да се илегално стечена имовина односно, приходи представе као легално стечени, путем делатности прања новчића, термин прање новца постао је глобално прихваћен. Иако је појам „прање новца” настао у двадесетом веку, пракса прикривања имовине стечене криминалном радњом, претходи новијој историји и вуче корене још од почетка самог банкарства (O’ Meera, 2010 : 10).

У свом најједноставнијем облику, прање новца укључује три фазе; пласирање, слојевитост и интеграцију (Lommerud, Olsen, Straume, 2010 : 162). (1) Фаза *пласирања* је процес током којег се кривично стечена средства користе за куповину имовине или се депонују у финансијску институцију, ради даље обраде; (2) затим „перионице веша „током *фазе наслојавања*” учествују у једној или више серија трансакција (ово се најчешће врши путем вишеструких трансфера новчаних средстава између различитих банковних рачуна, затим сложеним аранжманима зајма, куповине и препродаје имовине³) како би удаљиле средства од свог основног и противправног извора; (3) коначно, ту је фаза *интеграције* која представља резултат претходних радњи којима се губи примарни извор новца (криминалном делатношћу) те се новац враћа на тржиште капитала као легално стечен.

учинилац ће се казнити затвором од једне до десет година и новчаном казном. (3) Ко учини дело из ст. 1. и 2. овог члана са имовином коју је сам прибавио криминалном делатношћу, казниће се казном прописаном у ст. 1. и 2. овог члана. (4) Ко дело из ст. 1. и 2. овог члана изврши у групи, казниће се затвором од две до дванаест година и новчаном казном. (5) Ко учини дело из ст. 1. и 2. овог члана, а могао је и био дужан да зна да новац или имовина представљају приход остварен криминалном делатношћу, казниће се затвором до три године. (6) Одговорно лице у правном лицу које учини дело из ст. 1, 2. и 5. овог члана, казниће се казном прописаном за то дело, ако је знало, односно, могло и било дужно да зна да новац или имовина представљају приход остварен криминалном делатношћу. (7) Новац и имовина из ст. 1. до 6. овог члана одузеће се.

³Тиме се незаконито стечена имовина поново интегрише са правним финансијским системом и ставља на располагање за употребу без сумње.

2. Прекогранично повезивање привредних друштава као механизам прања новца

Привредна друштва у све већој мери теже ка глобализацији, те прекогранична спајања привредних друштава⁴ последњих деценија имају све већу улогу као покретач овог развоја (Lommerud, Olsen, Straume, 2010 : 162). Прекогранична повезивања привредних друштава омогућавају да се спајањем и припајањем имовине различитих привредних друштава унапређује пословање чиме се шире могућности стварања веће добити. Прекограничне структуре у зависности од начина пословања деле се на: мултинационалне корпорације (*en. Multi National Companies – MNCs*) и трансационалне корпорације (*en. Trans National Companies – TNCs*). Обе врсте делују глобално, односно, на територији више од две државе, између њиховог управљања постоје одређене разлике. Са једне стране мултинационалне корпорације имају централизован глобални систем управљања, и послују на територији више држава али и земље матичног друштва, док са друге стране трансационалне корпорације немају централизован систем управљања и послују искључиво ван матичне државе (*en. home country*).

Оно што им је заједничко у погледу корпоративног управљања јесте могућност да се на легалан начин представе противправно стечена финансијска средства, односно, имовина. Наиме, ступањем у просте уговорне односе попут бескаматног зајма (*en. interest free upstream loans*), унутар исте корпоративне структуре (*en. intra-group loan*) приликом преношења финансијских средстава путем различитих банкарских рачуна унутар корпоративне структуре, успешно се губи прави траг начина на који је стечена имовина, што наиме и представља саму сврху претходно споменуте фазе наслојавања. У пракси је најчешћи пример структуре на чијем је дну непокретност (*en. RE – Real Estate*) која се ставља у закуп.

Порески (*en. tax authority*) и ревизијски органи (*en. The Big Four - Deloitte, Ernst & Young, KPMG и PwC*) у пракси најлакше могу лоцирати компаније које врше прање новца према облику исплате инвеститорима, те праве разлику при вршењу ревизије између оних којима се дистрибуција (*en. distribution/ place of income or output*) врши (1) путем дивиденди и оних којима се врши (2) путем зајмова. Још један од разлога због кога се зајмови бирају је чињеница да се приликом њихове исплате не плаћа порез (*en. non-taxable distributions*) уколико не премашују одређени износ или се плаћа у знатно мањој мери у односу на дивиденде. На наведени начин водећи се постављеним ограничењима, привредна друштва извршавају

---

⁴Чл. 514. а-м, Закон о привредним друштвима („Сл.гласник РС», бр. 36/2011, 9/2011, 83/2014 - др. закон, 5/2015, 44/2018, 95/2018 и 91/2019)

дистрибуције крећући се по танкој златној нити закона, чиме се не врши пореска утаја.

3. Најчешће коришћене врсте компанија у сврху прања новца

За разлику од транснационалних компанија, *off-shore* компаније су регистроване у једној земљи, а своје пословне активности обављају у другој земљи (Илић Попов, 1995 : 298). Претходно наведени облици дистрибуција путем бескаматних зајмова унутар корпоративних структура врше се применом *off-shore* компанија које су, дакле, са седиштем у *off-shore* центру. Разлози због којих се *off-shore* компаније оснивају су различити, па као најчешће можемо навести: повољнија општа правна клима у *off-shore* центрима; заштита информација, (*off-shore* центри имају строге прописе о банкарској тајни), ослобађање од опорезивања привредних делатности ван јурисдикције места седишта компаније; поједностављена процедура преноса права својине *off-shore* компанија, на основу важећег корпоративног права, које допушта упрошћено издавање акција на доносиоцима; заштита имовине у земљама са корумпираним правосудним системима; заштита имовине од произвољне конфискације. Поред наведеног, регистровано *off-shore* предузеће, будући да стиче право на неограничени број рачуна у било којој банци света, омогућава власнику и запосленим лицима добијање кредитних картица које могу да користе и ван државе седишта фирме, чиме су расположива средства са рачуна *off-shore* компаније слободна за плаћања без њиховог непосредног изношења на територију неке друге државе, на којој би она евентуално могла бити подвргнута контроли уноса или опорезивању (Поповић, Костић, 2010 : 57). Након измирења пореских обавеза у земљи пореског раја, омогућено је: *располагање и међународни трансфер добити*, са рачуна *off-shore* компанија, а веома често се над компанијама не спроводи валутни надзор, као ни девизна контрола (Поповић, Костић, 2010 : 57).

Делатност *off-shore* компанија може обухватити веома широк делокруг рада: спољнотрговинско пословање; посредовање у међународном пословном промету; осигурање и банкарски послови страних инвестиција итд⁵. међутим, у пракси се неретко оснивају компаније чији се сам циљ

⁵ Као што је написано у: Дејан Поповић и Светислав В. Костић, (Зло)употреба страних правних лица за избегавање пореза у Србији, Анали Правног факултета у Београду бр. 2/2010, Београд, 201, стр. 57 „Рестрикције које се односе на обављање одређених делатности од стране *off-shore* компанија, у виду обавезног прибављања дозволе, посебно се тичу обављања банкарских и осигуравајућих послова. У том смислу *off-shore* центри имају и строжу регулативу од држава. На пример, уколико се отвара рачун код банке у име компаније, банка ће тражити оверена документа која потврђују

огледа у куповини и продаји исте, уз прикривање стварних профита, са циљем нелегалног избегавања плаћања стварне пореске обавезе. Такве компаније се најчешће у пракси називају: 1) компанијом полицом и 2) компанијом шкољком.

Компанија полица (*en. A shelf corporation*) је компанија која не врши било какву активност (Sparkes, 1989 : 557). Основ за њено постојање јесте не вршење активности – те се метафорично ставља на „полицу“ да „остари“. Компанија полица је привредно друштво које је претходно регистровано у држави пореског раја, и које има седиште у истој држави. Оно не поседује имовину или обавезе јер никада није пословало, а регистровано је са једином сврхом – да се прода, те оно седи на метафоричној полици и чека да га неко купи (Sparkes, 1989 : 557).

Посебан облик *off-shore* компанија јесте шкољка (*en. Shell*) корпорација, помоћу које се обављају противправне пословне трансакције, те се сврставају у подручје сиве економије. Наведена врста компанија у пракси познаје различите називе, попут: поштанско сандуче (*en. letterbox company/ post box company*), папирната компанија (*en. a paper company*), касица компанија (*en. money box company*). Наведена компанија постоји само на папиру, наиме она нема запослене раднике, али самим тим што је основана у држави пореског раја (*en. off-shore*) са седиштем у истој, она има основа да има велики број рачуна у банци, и пасивних улагања (Luna, Apte, Palshikar, Bhattacharya, 2018 : 56). Ова компанија придржава се само најнужнијих основа за оснивање, регистрацију и пословање у одређеној држави пореског раја, док се стварне комерцијалне активности обављају у другој држави (Jancsics, 2016 : 34). Компанија може послужити као средство за пословне трансакције, док само по себи нема значајну имовину или операције, те се понекад корпоративне компаније користе за утајају пореза, избегавање пореза и прање новца или за постизање одређеног циља као што је анонимност (Sharman, 2010 : 127). Поред тога, у многим јурисдикцијама, појединци су у стању да оснују компаније, без потребе да откривају идентитет стварних власника⁶ компаније (Vail, 2017 : 127). Стварни власник⁷ (*en. Ultimate*

идентитет потписника уговора са банком, а може тражити и писмо потврде од адвоката, рачуновође или банкара којима је познат идентитет потписника. Ове прописе *off-shore центра* центри примењују првенствено у циљу спречавања прања новца.“

⁶ У Србији, Агенција за Привредне Регистре води регистар централне евиденције стварних власника. Види: <https://www.apr.gov.rs/регистри/централна-евиденција-стварних-власника/упутства.1834.html>

⁷ У Србији, ова област регулише се законом о централној евиденцији стварних власника: <https://www.paragraf.rs/propisi/zakon-o-centralnoj-евиденцији-стварних-власника-rs.html>

*Beneficial Owner - UBO*⁸) су лица или лице које је посредно или непосредно ималац 25% или више удела, акција, права гласа или других права, на основу којих учествује у управљању Регистрованим субјектом, односно, учествује у капиталу Регистрованог субјекта са 25% или више удела, које/ која имају преовлађујући утицај на управљање, вођење послова и доношење одлука (Sharman, 2010 : 127). Штавише, у неким јурисдикцијама регистровани стварни власник може бити, чак, и друга компанија, а не појединац, на овај начин се додатно осигурава да информација о идентитету стварног власника не буде транспарентна а да је регистрација извршена у оквирима закона (Vail, 2017 : 127).

4. Приступ проблему прања новца од стране ЕУ

На нивоу Европске уније, због сложености проблема прања новца извршен је приступ из неколико углова како би се на што бољи начин онемогућила даља негативна пракса прања новца. Приступ проблему извршен је изворима права из неколико углова, са намером да се правно регулише проблем у целости. Области које регулишу правни извори су: (а) прање новца, (б) финансијско тржиште, (в) пријава трансакција и пореза.

4.1. Извори права којима ЕУ регулише област прања новца

Четврта Директива за спречавање злоупотребе финансијског система у сврхе прања новца и тероризма 2015/849⁹, користила је као основ за из-

⁸ Члан 3, Закона о централној евиденцији стварних власника Републике Србије дефинише појам: „стварни власник Регистрованог субјекта јесте: (1) физичко лице, које је посредно или непосредно ималац 25% или више удела, акција, права гласа или других права, на основу којих учествује у управљању Регистрованим субјектом, односно учествује у капиталу Регистрованог субјекта са 25% или више удела; (2) физичко лице које посредно или непосредно има преовлађујући утицај на вођење послова и доношење одлука; (3) физичко лице, које Регистрованом субјекту посредно обезбеди или обезбеђује средства и по том основу битно утиче на доношење одлука органа управљања Регистрованог субјекта приликом одлучивања о финансирању и пословању; (4) физичко лице које је оснивач, повереник, заштитник, корисник ако је одређен, као и лице које има доминантан положај у управљању трастом, односно у другом лицу страног права; (5) физичко лице које је регистровано за заступање задруга, удружења, фондација, задужбина и установа, ако овлашћено лице за заступање није пријавило друго физичко лице као стварног власника.“

⁹ Directive (EU) 2015/849 of the European Parliament and of the Council of 20. May 2015. on the prevention of the use of the financial system for the purposes of money laundering or terrorist financing, fr. DIRECTIVE (UE) 2015/849 DU PARLEMENT EUROPÉEN ET DU CONSEIL du 20. mai 2015. relative à la prévention de l'utilisation du système financier aux fins du blanchiment de capitaux ou du financement du terrorisme, de. RICHTLINIE (EU) 2015/849 DES EUROPÄISCHEN PARLAMENTS UND DES RATES vom 20. Mai 2015. zur Verhinderung der Nutzung des Finanzsystems zum Zwecke der Geldwäsche und der Terrorismusfinanzierung)

мењену и допуњену Уредбе (ЕУ) бр. 648/2012¹⁰ Европског парламента и Савета које су регулисале област о ОТЦ деривата, односно, трговање ван берзе¹¹ (*en. Over the counter - OTC*), централним уговорним странама и репозиторијумима трансакција.

Након наведених, јула 2018. године донета је пета Директива ЕУ против прања новца 2018/843/ ЕУ¹², која је служила као камен темељац за доношење исте године, а усвојена је и нова Уредба о побољшању контроле уласка и изласка финансијских средстава у ЕУ 2018/1672¹³, као и Директиве о борби против прања новца као кривичног дела 2018/1673¹⁴. Наиме, пета директива о спречавању прања новца значајно побољшава правни оквир ЕУ у борби против прања новца, проширујући делокруг четврте Директиве у неколико главних области: 1) повећава транспарентност о стварним власницима компанија¹⁵; 2) укључује нове групе обвезника; 3) проширује опсег побољшане дубинске анализе на обрасце за трговање виртуелном валутом и добављаче виртуелних новчаника, нудећи већу анонимност у финансијском трансферу; 4) ограничава анонимност припејд картица смањујући праг идентификације са 250 на 150 евра; 5) уводи заштитне мере у вези са финансијским токовима из и у високо ризичне треће земље¹⁶; 6) захтева од држава чланица да успоставе централизоване аутоматизоване механизме, као што су централни регистри или цен-

---

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32015L0849>.

¹⁰ *Regulation (EU) No 648/2012 of the European Parliament and of the Council on OTC derivative, central counterparties and trade repositories*) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32012R0648>

¹¹ Трговање ван берзе врши се директно између две стране, без надзора берзе. Супротно је трговању на берзи, које се одвија путем берзи. Предност берзе је олакшавање ликвидности, обезбеђивање транспарентности и одржавање тренутне тржишне цене.

¹² *Directive (EU) 2018/843 of the European Parliament and of the Council of 30. May 2018, Fifth Anti-Money Laundering Directive*, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32018L0843>

¹³ *Regulation (EU) 2018/1672 of the European Parliament and of the Council of 23. October 2018. on controls on cash entering or leaving the Union*, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018R1672>

¹⁴ *Directive (EU) 2018/1673 of the European Parliament and of the Council of 23. October 2018. on combating money laundering by criminal law*, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2018.284.01.0022.01.ENG

¹⁵ Информације садржане у регистрима стварних власника морају бити јавне, а Комисија мора осигурати да сви национални регистри буду повезани до 10. марта 2021. године.

¹⁶ Комисија је овлашћена да доноси делегиране акте како би идентификовала високо ризичне треће земље, узимајући у обзир различите аспекте описане у Директиви.

трални електронски системи за проналажење података, који омогућавају благовремену идентификацију било ког физичког или правног лица које држи или контролише платне рачуне, банковне рачуне (који се идентификују као међународни број банковног рачуна, односно *en. International Bank Account Number - IBAN*) и сефове које држи кредитна институција (*en. safe-deposit boxes*) на њиховој територији (Nestorova, 2019 : 93).

4.2. Извори права којима ЕУ регулише област тржишта

Потребно је правити разлику између приватног и јавног тржишта које постоји у финансијским центрима у ЕУ. Са једне стране приватна привредна друштва послују на приватним тржиштима (*en. private markets*) и финансирају се преко институционалних инвеститора (Jovanovic-Zattila, 2002 : 539), док, са друге стране, јавна предузећа јавно тргују (*en. exchange listed companies/traded companies*¹⁷) на берзи (*en. stock market/public markets*) и у њих може улагати шира јавност (Megginson, Nash, Netter, Poulsen, 2004 : 2836).

Актуелне реформе у легислативи ЕУ шире регулисање „јавних“ тржишта хартија од вредности као и деривата које укључују: (1) регулисана тржишта (*en. regulated markets – Rms*); (2) мултилатералне трговинске инструменте - МТФ (*en. multilateral trading facilities – MTFs*¹⁸) и (3) организоване трговинске објекте (*en. organized trade facilities - OTF*). На овај начин, смањује се обим „приватних“ тржишта која се углавном поклапају са „нерегулисаним“ тржиштима (*en. over-the-counter - OTC*) (Ferrarini, Saguato, 2013 : 322).

Први извор ЕУ који је регулисао област тржишта јесте Регулатива европске тржишне инфраструктуре 648/2012¹⁹ (*EMIR*), након кога је донета Директива о тржиштима финансијских инструмената 2004/39/EC²⁰ (*MiFiD*), а

¹⁷ Приведно друштво чије је власништво организовано преко акција (*en. A public company, publicly traded company, publicly held company, publicly listed company, or public limited company*) којима се слободно тргује на берзи или на ванберзанским тржиштима.

¹⁸ Мултилатерални трговински инструмент (МТФ) је европски израз за трговински систем који олакшава размену финансијских инструмената између више страна. Мултилатерални трговински објекти омогућавају погодним учесницима уговора да прикупе и преносе разне хартије од вредности, посебно инструмената који можда немају службено тржиште. Ови објекти су често електронски системи који контролишу одобрени оператери тржишта или веће инвестиционе банке. Трговци обично наруџбе достављају електронским путем, гдје одговарајући софтверски механизам купце упарује с продавачима.

¹⁹ https://ec.europa.eu/info/law/derivatives-emir-regulation-eu-no-648-2012_en

²⁰ *Directive 2004/39/EC of the European Parliament and of the Council of 21 April 2004. on markets in financial instruments, fr. DIRECTIVE 2004/39/CE DU PARLEMENT EUROPÉEN ET DU CONSEIL du*

наведена је замењена Директивом 2006/73/ЕЦ²¹ (*MiFiD II*), као и Уредбом 1287/2006²² (*MiFiR*) (Duffie, 2012: 54).

Свеобухватни циљеви ових наведених прописа јесу јачање тржишне ефикасности и проширивање и диверзификација извора финансирања (Schröder, Schumacher, 2019 : 4). У фокусу је шест секундарних циљева: (1) побољшање заштите инвеститора; (2) повећање транспарентности финансијских и тржишних хартија од вредности; (3) појачање конкуренција у трговини и клирингу финансијских инструмената; (4) обезбеђење трговина које се одвијају на регулисаним платформама; (5) увођење правила и прописа за алгоритамско и високофреквентно трговање и (6) решавање питања у вези са трговином робом (Mangelsdorf, 2005 : 30).

Регулатива европске тржишне инфраструктуре 648/2012²³ (*European market infrastructure regulation - EMIR*²⁴) донета је као последица новог уређења тржишта деривата као одговор Европске уније на нерегулисане деривате тржишта, а ступила је на снагу 4. јула 2012. године²⁵. Овом регулативом Европска агенција за хартије од вредности и тржишта (*en. European Securities and Markets Agency – ESMA*) одређена је као регулаторно тело које надгледа примену ЕМИР-а у ЕУ (Salazar, 2014 : 223). Циљеви ЕМИР-а, који су током њеног доношења предложени од стране ЕСМЕ и Комисије за трговину робама са робом (*en. Commodities Futures Trading Commission - CFTC*), представљали су: (1) клиринг за одређене класе ОТС деривата (*en. Over-the-counter – OTC*); (2) примену техника ублажавања ризика за не-централно

---

²¹ *avril 2004. concernant les marchés d'instruments financiers, de. RICHTLINIE 2004/39/EG DES EUROPÄISCHEN PARLAMENTS UND DES RATES vom 21. April 2004. über Märkte für Finanzinstrumente*) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32004L0039>.

²¹ *Commission Directive 2006/73/EC of 10. August 2006. implementing Directive 2004/39/EC of the European Parliament and of the Council as regards organisational requirements and operating conditions for investment firms and defined terms for the purposes of that Directive*, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32006L0073> (*en*)

²² *Commission Regulation (EC) No 1287/2006 of 10. August 2006. implementing Directive 2004/39/EC of the European Parliament and of the Council as regards record-keeping obligations for investment firms, transaction reporting, market transparency, admission of financial instruments to trading, and defined terms for the purposes of that Directive*, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32006R1287>

²³ https://ec.europa.eu/info/law/derivatives-emir-regulation-eu-no-648-2012_en

²⁴ засновано је на четири стуба: 1. промоција стандардизације ОТС деривата; 2. транспарентност путем извештавања о трговини централизованим репозиторијума трговина; 3. успостављање централног клириншког система; трговање на берзама и електронским платформама.

²⁵ Уредба Савета 648/2012, су пранапомена 5, 21-22.

одобрене ОТС деривате²⁶; (3) извештавање репозиторија трговине и (4) примену организационих, пословних и бонитетних захтева за централне уговорне стране²⁷.

Директива о тржиштима финансијских инструмената 2004/39/ЕЦ²⁸ (*en. The Markets in Financial Instruments Directive- MIFID*) је објављена 30. априла 2004. године у Службеном листу Европске уније, а ступила је на снагу новембра 2007. у 31 држави чланици Европског економског простора²⁹ (Gillet, 2017 : 344)³⁰. Од датума ступања на снагу, 1. новембра 2007. године заменила је неколико правних извора: (1) у целости Директиву о инвестиционим услугама 93/22/ЕЕЦ³¹ (*en. Investment Services Directive – ISD*); (2) Директиву

²⁶ Stiller, Dammert I Joehnk (2013) наводе: „Од глобалне финансијске 2007 - 2009 кризе, неке законодавне јурисдикције, укључујући ЕУ и САД, имају све више утицаја екстериторијалним финансијским тржиштима који садрже глобалне системске ризике. Због међународне и прекограничне димензије ванберзанских тржишта, G20 и FSB представљају највеће светске економије које су усвојиле међународне смернице за обезбеђивање заједничког и усклађеног оквира као национални регулатори да би реорганизовали све финансијске системе. Тачније, као одговор на одлуку G20 Савета министара за реформисање националног, односно, међународног тржишта ванберзанских (*over-the-counter – OTC*, односно, трговање ван берзе врши се директно између две стране, без надзора берзе. Супротно је трговању на берзи, које се одвија путем берзе. Предност берзе је олакшавање ликвидности, обезбеђивање транспарентности и одржавање тренутне тржишне цене деривата. ЕУ је донијела прописе о европској тржишној инфраструктури (EMIR), који настоји да садржи системски ризик, ризик друге уговорне стране и да направи тржишта ванберзанских деривата која су транспарентнија. EMIR је до те мере екстериторијални да намеће обавезе уговорним странама које нису чланице ЕУ (треће земље), централне друге уговорне стране (*central counter parties - CCPs*), репозиторије и трговине и ОТС тржишта деривата регулатора.“ (Stiller, Dammert, Joehnk, 2013 : 150).

²⁷ Council Directive 2014/65, 2014 O.J. (L 173) 349.

²⁸ Directive 2004/39/EC of the European Parliament and of the Council of 21. April 2004. on markets in financial instruments, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32004L0039>

²⁹ Укупно 28 држава чланица ЕУ као и Исланд, Норвешка и Лихтенштајн.

³⁰ Инвестиционе компаније и регулисана тржишта уско су регулисани MiFiD-ом, конкретнија упутства су регулисана Директивом о примени MiFiD-а и Проведбеном уредбом MiFiD-а од 1. новембра 2007. године. MiFiD и Директива о примени MiFiD-а пренете су у национално законодавство различитих држава чланица Државе Европске уније (ЕУ) и Европског економског простора (ЕЕП). Спроведбена уредба MiFiD-а није транспонована у национални закон. Уредба има директан ефекат и према европском закону не може бити транспонована у национално право. Циљ MiFiD-а је да обезбеди висок ниво усклађене заштите инвеститора, транспарентност финансијског тржишта и већу конкуренцију између места трговања.

³¹ Council Directive 93/22/EEC of 10. May 1993. on investment services in the securities field, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A31993L0022>

2006/73/EC³² за организационе захтеве и услове пословања за инвестициона предузећа и дефинисане услове за потребе као и (3) Уредбу 1287/2006³³ која регулише обавезе вођења евиденције за инвестиционе фирме, извештавање о трансакцијама, транспарентност тржишта, пријем финансијских инструмената у трговање (Busch, 2017 : 126).

Европска агенција за хартије од вредности и тржишта (*Committee of European Securities Regulators – CESR, сада the European Securities and Markets Authority – ESMA*) је 2010. године представла Комисији своју прву иницијативу за доношење MiFID II³⁴, док је први нацрт представљен октобра 2011. године³⁵ (Ferrarini, Moloney, 2012 : 560). Наведени нацрт представљао је ревизију тржишта финансијских инструмената Директиве (MiFID) од 20. октобра 2011. године, са циљем да европска финансијска тржишта учине више ефикасним, отпорним и транспарентним, чиме би се ојачала заштита инвеститора (Gillet, Ligot, Firouzi, 2017 : 231). Идеја је била да се изврши стандардизација праксе између држава чланица ЕУ, али и враћање поверења у индустрију, посебно након финансијске кризе 2008. године (Fang, 2019 : 3). Ревидирана верзија оригиналног MiFiD-а, објављена је 3. јануара 2018. године, више од шест година након што је Европска комисија, као извршна власт ЕУ, усвојила њен законодавни предлог (Wallinaga, 2019 : 517). Последично, 2. јула 2014. ступила су на снагу два акта која су заменила MiFiD I, и то друга Директива о тржиштима финансијских инструмената 2014/65/EU (Markets in Financial Instruments Directive II – MiFID II³⁶) као и

³² *Commission Directive 2006/73/EC of 10. August 2006. implementing Directive 2004/39/EC of the European Parliament and of the Council as regards organisational requirements and operating conditions for investment firms and defined terms for the purposes of that Directive*, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32006L0073>

³³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32006R1287> (*en. Commission Regulation (EC) No 1287/2006 of 10. August 2006. implementing Directive 2004/39/EC of the European Parliament and of the Council as regards record-keeping obligations for investment firms, transaction reporting, market transparency, admission of financial instruments to trading, and defined terms for the purposes of that Directive*)

³⁴ CESR/10-802. The related Consultation Paper is at CESR/10-394 and the Feedback Statement is at CESR/10-975. The Advice reflected an earlier June 2009 study on the equity markets (CESR/09-355). The industry responses to the CESR/10-394 Consultation Paper referenced in this article are available at: .

³⁵ COM(2011) 652/4 (Proposed MiFID Regulation) and COM(2011) 656/4 (Proposed MiFID II Directive). The order execution rules are addressed, for the most part, by the Proposed Regulation (hereinafter, MiFIR Proposal). Collectively, the two Proposals will be termed the MiFID II Proposals

³⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A32014L0065> (*en. Directive 2014/65/EU of the European Parliament and of the Council of 15. May 2014. on markets in financial instruments and amending Directive 2002/92/EC and Directive 2011/61/EU Text with EEA relevance*)

Уредба о финансијским инструментима (Markets in Financial Instruments Regulation – MiFIR³⁷) (Johnson, 2013 : 517).

Неке од новина уведених Директивом MiFID II су: (1) креирање новог места извршења трговине финансијским инструментима путем међуброкерског пословања, које се назива организована трговина олакшица (*en. Organised Trading Facility- OTF*) које је намењено трговању путем невластичке својине³⁸ (*en. non-equity instruments*) попут обвезница и деривата; (2) увођење строжијих захтева надзора над спровођењем Директиве од стране надзорних тела на националном нивоу (пример из Луксембурга *CSSF – fr. Commission de Surveillance du Secteur Financier*); (3) увођење обавезних функција „органа управљања” (*en. management body*) у инвестиционим фондовима, које врше управљачке, надзорне и менаџерске функције³⁹, и имају обавезу да изврше одобрење пре извршења било какве делатности од стране фонда; (4) шире транспарентност тржишта увођењем обавезних пријава трансакција између јурисдикција држава чланица ЕУ.

Уредба о тржишту финансијских инструмената – правила о транспарентности цена (*MIFIR - Markets in Financial Instruments Regulation-Regulation 600/2014*⁴⁰), ступила је на снагу 2014. године, са правилима која се примењују од 2018. године (Lommerud, Olsen, Straume, 2009 : 163). Предлог MiFIR примењује исти скуп правила о транспарентности власничког капитала који регулише MiFID II (пре и након извршене трговине) на регулисана тржишта⁴¹ (*regulated markets - RM*) и на операторе (било да су инвестиционе

³⁷<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32014R0600> (*en. Regulation (EU) No 600/2014 of the European Parliament and of the Council of 15. May 2014. on markets in financial instruments*)

³⁸ Др Дејан Попов, у делу *Разматрање актуелних питања од значаја за развој концесионих односа*, публикованом у *Право и Привреда*, број 7 - 8, 1995, на страни 35: „Валоризација националних ресурса. - Идући у сусрет захтевима да се изгради систем тржишне економије, ради што бржег превазилажења тзв. невластичке концепције друштвене својине, према којој су друштвена средства свачија и ничија, неопходно је да се у изградњи новог привредног система створе претпоставке за економску валоризацију природних богатстава и добара у општој употреби као јавне својине државе, при чему треба обезбедити рационално коришћење ових добара као предмета концепције.

³⁹ У Луксембургу уведено доношењем одлуке CSSF-а, децембра 2020. године „Circular CSSF 20/758”. Ово се посебно односи на Смернице Европског банкарског органа (European Banking Authority -- “ЕВ” о нутрашњег управљања (EBA/GL/2017/11) и заједничке ЕБА и европске Управа за хартије од вредности и тржишта („ЕСМА”) Смернице о процени подобности чланова органа управљања и носилаца кључних функција (EBA/GL/2017/12).

⁴⁰<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0600&rid=6>

⁴¹ Члан 1. став 1. тачка 2. Закон о тржишту капитала („Сл гласник РС”, бр. 31/2011,

компаније или тржишни оператери) мултилатерални трговински објекти⁴² (*multilateral trading facilities - MTF*) и организована трговина олакшицама⁴³ (*organised trading facility - OTF*) (Bradley, 2014 : 45).

4.3. Извори права којима ЕУ регулише област пријава трансакција и пореза

Поред наведених Директива, законописци Европске уније приступили су проблему прања новца и из угла пријаве трансакција, са циљем да смање манипулације на тржишту (Park, 2018 : 164). Прва директива која регулише област пријаве трансакција и обавезну аутоматску размену информација у области опорезивања у вези са прекограничним аранжманима о којима се извештава јесте из 1977. године Директива Савета 77/799/ЕЕЗ⁴⁴ од 19. децембра 1977. године о узајамној помоћи надлежних органа држава чланица у области директног опорезивања 77/799/ЕЕЗ⁴⁵, након које је 2011. године донета Директива Савета 2011/16 / ЕУ⁴⁶ од 15. фебруара 2011. године

112/2015, 108/2016, 9/2020 и 153/2020)

⁴² Мултилатерални трговински објект је регулаторни појам ЕУ за саморегулирано место финансијског трговања. То су алтернативе традиционалном где је тржиште направљено у хартијама од вредности, обично користећи електронске системе. Концепт је представљен у оквиру Директива о тржиштима финансијских инструмената (МиФИД). Члан 4 (15) МиФИД-а описује МТФ као мултилатерални систем, којим управља инвестицијска фирма или тржишни оператер, а који окупља вишеструке интересе за куповину и продају трећих страна у финансијским инструментима, у систему и у складу са недискреционим правилима, начин који резултира уговором. Израз „недискрециона правила” значи да инвестиционо друштво које управља МТФ-ом нема дискреционо право у погледу начина на који интереси могу да комуницирају. Интереси се обједињују формирањем уговора и извршење се одвија у складу са правилима система или путем протокола система или интерних оперативних процедура.

⁴³ Организовани трговински објекти су мултилатерална трговачка места у Европској унији која омогућавају трећим странама да тргују обвезницама, дериватима, структурираним финансијским производима и емисијским лиценцама, али не и акцијама.

⁴⁴ *COUNCIL DIRECTIVE of 19. December 1977. concerning mutual assistance by the competent authorities of the Member States in the field of direct taxation*, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/ALL/?uri=CELEX:31977L0799>

⁴⁵ *Council Directive 77/799/EEC of 19. December 1977. concerning mutual assistance by the competent authorities of the Member States in the field of direct taxation*, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A31977L0799>

⁴⁶ *Council Directive 2011/16/EU of 15. February 2011. on administrative cooperation in the field of taxation, fr. DIRECTIVE 2011/16/UE DU CONSEIL du 15. février 2011. relative à la coopération administrative dans le domaine fiscal, de. RICHTLINIE 2011/16/EU DES RATES vom 15. Februar 2011. über die Zusammenarbeit der Verwaltungsbehörden im Bereich der Besteuerung*) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX%3A32011L0016>.

о административној сарадњи у области опорезивања (Bursch, 2017 : 75). Наведеном се увела обавеза размене информација, односно, пријава приликом вршења прекограничних трансакција између привредних друштава (MNC/TNC) којима би се омогућила контрола опорезивања.

Након наведених Директива ступила је на снагу 25. јуна 2018. године Директива ЕУ 2018/822,⁴⁷ која се у пракси назива DAC6. Њоме се позивају „релевантни“ порески обвезници⁴⁸ (*en. Relevant taxpayer*) али и њихови посредници (администратори, *en. Administrative service providing companies/ fiduciary*⁴⁹) да пријаве⁵⁰ одређени прекогранични порески аранжман властима (Mayer, 2020 : 68). Увођењем обавезне пријаве прекограничних аранжмана, односно, трансакција, обезбеђује се надзор над наведеним трансакцијама од стране националних пореских органа, чиме се отежава изигравање закона у циљу избегавања плаћања пореза (Lanoo, 2017 : 56). Имајући у виду да постоји велики број трансакција које се врше на прекограничном нивоу, DAC6 Анексом 4 дефинише одређена специфична обележја (*en. Hallmarks*⁵¹) која представљају услове који морају бити испуњени, како би се трансакција сврставала у ону која се обавезно мора пријавити (Mayer, 2020 : 68).

⁴⁷ *The EU Directive on cross-border tax arrangements – DAC6, EU Directive 2018/822* https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/dac-6-council-directive-2018_en.pdf

⁴⁸ Релевантни порески обвезник означава било коју особу којој је прекогранични аранжман о коме се извештава стављен на располагање за спровођење или је спремна да примени прекогранични аранжман о коме се извештава или је спровела први корак таквог аранжмана. Види: *Council Directive (EU) 2018/822 of 25. May 2018, Amending Directive 2011/16/EU as Regards Mandatory Automatic Exchange of Information in the Field of Taxation in Relation to Reportable Cross-Border Arrangements, Official Journal of the European Union, June 5, 2018*, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:3208L0822>

⁴⁹ Пржужалац административних услуга јесте физичко или правно лице које пружа административне (правне, економске, депозитарне) услуге у својству трећег лица, које је именовано од стране послодавца, односно, стварних власника привредних друштава. Област депозитарних услуга уређена је законодавством РС: Закон о отвореним инвестиционим фондовима са јавном понудом („Сл гласник РС”, бр. 73/2019).

⁵⁰ У пракси финансијских центара у ЕУ тренутно постоји проблем у ситуацијама када су адвокатске канцеларије задужене за вршење прекограничних трансакција (исплата и уплата на банкарским рачунима изван теритрије државе у којој је компанија регистрована, из разлога што би се тиме кршила адвокатска тајна (*en. attorney-client privilege*) која се у праву РС дефинише чланом 14, тачком 1, Кодекса професионалне етике адвоката („Сл гласник РС”, бр. 27/2012 и 159/2020 -- одка УС) а као „Адвокатску тајну представља све што је клијент, или лице овлашћено од стране клијента, поверио адвокату, или што је адвокат, у случају у коме заступа, на други начин сазнао или прибавио, у припреми, током и по престанку заступања.“

⁵¹ Члан I. став v тачка Директиве ЕУ 2018/822 “hallmark” means a characteristic or feature of a cross-border arrangement that presents an indication of a potential risk of tax avoidance”

(1) Прекогранични порески аранжмани

Увођењем обавезе да државе чланица ЕУ обелодане агресивне прекограничне пореске аранжмане (*en. cross-border tax arrangements – CBA*) чије се пријаве заводе у централни директоријум ЕУ преко СВА веб-портала, како би информације биле доступне пореским органима држава⁵² чланица ЕУ⁵³ (Окопјо, 2015 : 3). Наведена обавеза постоји и за посреднике који су, директно или путем других лица, пружали помоћ, помоћ у саветовању у вези са горе поменутиим активностима⁵⁴. Посредницима се сматрају пружаоци административних услуга који могу бити физичко или правно лице које пружа административне (правне, економске, депозитарне⁵⁵) услуге у својству трећег лица, које је именовано од стране послодавца, односно, стварних власника привредних друштава (Ferrarini, Saguato, 2013 : 322). У пракси финансијских центара у ЕУ тренутно постоји проблем у ситуацијама када су адвокатске канцеларије задужене за вршење прекограничних трансакција (исплата и уплата на банкарским рачунима изван територије државе у којој је компанија регистрована, из разлога што би се тиме кршила адвокатска тајна (*en. attorney-client privilege*) која се у праву РС дефинише чланом 14, тачком 1, Кодекса професионалне етике адвоката („Сл. гласник РС”, бр. 27/2012 и 159/2020 - одлука УС) а као „Адвокатску тајну представља све што је клијент, или лице овлашћено од стране клијента, поверио адвокату, или што је адвокат, у случају у коме заступа, на други начин сазнао или прибавио, у припреми, током и по престанку заступања.“. Због наведеног принципа чувања пословне тајне, посредник ће бити изузет од подношења података. Такође, биће изузети од подношења информација уколико докаже да су исте информације већ поднете у другој држави чланици или од стране другог посредника⁵⁶. Ако посредник не постоји или посредник није законски обавезан да поднесе извештавање о ефектима валутног одбора, обавеза извештавања прелази на пореског

⁵² Холандска влада је применила DAC6 у домаћи закон (*nl. Wet op de Internationale Bijstandsverlening bij de heffing van belastingen – WIB*), чиме је приморала посреднике и релевантне пореске обвезнике да обелодане горе поменуте аранжмане холандској Пореској и Царинској управи.

⁵³ Manual for the web form MDR/DAC6 Filing cross-border arrangements (CBA's), Netherlands Tax and Customs Administration, Version 1.0 – 20200518, 5

⁵⁴ Manual for the web form MDR/DAC6 Filing cross-border arrangements (CBA's), Netherlands Tax and Customs Administration, Version 1.0 – 20200518, 5

⁵⁵ Област депозитарних услуга уређена је законодавством РС: Закон о отвореним инвестиционим фондовима са јавном понудом („Сл. гласник РС», бр. 73/2019)

⁵⁶ Manual for the web form MDR/DAC6 Filing cross-border arrangements (CBA's), Netherlands Tax and Customs Administration, Version 1.0 – 20200518, 5

обвезника који има користи од аранжмана⁵⁷ (Duffie, 2012 : 54).

(2) Аранжмани о којима се извештава режим обавезног откривања

Иницијативе за заједничке политике углавном су биле вођене забринутошћу да би различите политике у земљама чланицама могле резултирати трговинским баријерама и нарушити конкуренцију на заједничком тржишту (Schinder, Michelon, 2018 : 282). Главни развој у погледу регулисања еколошких и социјалних питања у ЕУ је усвајање Директиве 2014/95/EU⁵⁸ о нефинансијском извештавању⁵⁹. Налаже да велике компаније из ЕУ, којима се тргује, јавно објављују информације о томе како управљају еколошким и социјалним изазовима (у редовном годишњем финансијском извештају или, алтернативно, у анексу годишњег извештаја, до 2018. године) и прецизира да информације о политикама компаније о следећим темама морају бити обелодањене: заштита животне средине, друштвена одговорност и третман запослених, поштовање људских права, борба против корупције и подмићивања и различитост у одборима предузећа у погледу старости, пола, образовања и професионалне позадине⁶⁰.

Специфична обележија о којима је било речи представљају механизам којим се ЕУ бори против потенцијално агресивног пореског планирања, којима би се изиграо закон, користећи већу транспарентност приликом обавезних пријава (*en. mandatory disclosure rules – MDR*) пореским/регулаторним органима (Hill, Pieron, 2020 : 16). Наиме специфична обележија се дефинишу кроз категорије које таксативно наводе карактеристике које су идентификоване као потенцијално индикативне за агресивно пореско планирање. С тим у вези, уколико трансакција или аранжман садржи најмање једно од пет наведених обележја, сматра се да је услов испуњен и трансакција се мора пријавити одговарајућем регулаторном/пореском органу.

Државе чланице ЕУ имају могућност да идентификују потенцијално штетне структуре у ранијој фази, бржим прилагођавањем пореских за-

⁵⁷ Manual for the web form MDR/DAC6 Filing cross-border arrangements (CBA's), Netherlands Tax and Customs Administration, Version 1.0 – 20200518, 5

⁵⁸ Directive 2014/95/EU of the European Parliament and of the Council of 22. October 2014, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32014L0095>

⁵⁹ Пропси су правно обавезујући акти, који се морају примењивати као што су издати на дан почетка у свим земљама ЕУ. Директиве су, такође, законодавни акти, али постављају циљеве које све земље ЕУ треба да остваре. Појединачним земљама је остављено да формулишу сопствене законе о томе како постићи циљеве.

⁶⁰ Guidelines on nonfinancial reporting (methodology for reporting nonfinancial information). Available online at [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=5CELEX:52017XC0705\(01\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=5CELEX:52017XC0705(01))

кона који помажу у спречавању ерозије пореске основе у земљи (Hill, Piegon, 2020 : 16). Иако је фокус на агресивним или потенцијално агресивним аранжманима, делокруг Директиве је врло широк и, такође, може покренути захтеве за обелодањивањем у погледу стандардних аранжмана за које се зна да су легалне и уобичајене трансакције са прекограничном димензијом (Andra, 2020 : 37). Циљ директиве је транспарентност и правичност у опорезивању⁶¹. DAC6 се примењује на прекограничне пореске аранжмане који испуњавају једну или више одређених карактеристика и који се тичу или више земаља ЕУ или земаља ЕУ и земаља које нису чланице ЕУ, те постоји обавеза извештавања без обзира да ли је аранжман оправдан према националном закону (Anjana, 2018 : 76). Непоштовање DAC6 могло би значити суочавање са значајним санкцијама према локалном закону у земљама ЕУ и репутацијским ризицима за предузећа, појединце и посреднике⁶² (Schinder, Michelin, 2018 : 282).

5. Закључак

Једини начин да се приступи проблему прања новца огледа се у његовом законодавном регулисању. Како природа овог кривичног дела јесте сложена, проблему се може прилазити из угла кривичног, корпоративног и пореског права. Најбезбеднији начин спречавања даљег противправног понашања врши се дефинисањем најспецифичнијих финансијских механизма који се могу злоупотребити у сврху лажног представљања порекла противправно стечене имовине.

Приступи законописца ЕУ који таксативно дефинишу механизме и начине настанка проблема, уведе строже законске одредбе, и теже ка ширењу овлашћења која имају порески и други органи (на националном и нивоу ЕУ) једини је исправан пут ка решавању присутног проблема, чиме се отежава даље изигравање закона од стране извршиоца овог кривичног дела.

---

⁶¹ Jessca Silbering-Mayer, Are You Ready for DAC6? Mandatory Reporting and Exchange of Cross-Border Tax Arrangements Are Fast Approaching, 72 Tax Executive 68 (2020), 68

⁶² Намера директиве је да пореским властима омогући приступ свеобухватним информацијама о потенцијално агресивним пореским аранжманима како би могле да изврше процену ризика и одлуче да ли ће спровести ревизију. Према новим правилима, порески обвезници или њихови посредници (укључујући банке, адвокатске канцеларије и пореске саветнике) мораће да: 1. удовољавају захтевима за откривање података у двадесет и седам држава чланица ЕУ; 2. се крећу одступањима у прописима према надлежности; 3. пријаве ити оодањивања која покривају протекле две године, а затим то и даље редовно чине; и 4. превазиђу значајне изазове у управљању подацима и осмишљавају нове токове рада како би се осигурала стална усклађеност.

Литература

Литература на српском језику:

Јовановић-Zattila, Милена (2008), Инвеститори на тржишту капитала, Међународно приватно право и заштита страних инвеститора, Подгорица : Правни факултет, 2008.

Јовашевић, Д, Гајић-Гламочлија, М. (2008), Кривично дело прања новца, Београд : Беосинг, 2008.

Јовашевић, Д. (2004), Прање новца у теорији и пракси кривичног права, Право теорија и пракса. - Нови Сад : Савез удружења правника Војводине, 2004. - Год. 21, бр. 1, 2004.

Илић Попов, Г. (1995), Основица пореза на добит корпорација, Правни факултет Универзитет у Београду

Поповић Д, Костић С. (2010), (Зло)употреба страних правних лица за избегавање пореза у Србији, Анали Правног факултета у Београду бр. 2/2010, Београд, 2010.

Попов, Д. (1995), Разматрање актуелних питања од значаја за развој концесионих односа, *Право и Привреда*, број 7-8, 1995.

Литература на страном језику:

Busch, Danny (2016), MiFID II: Regulating High Frequency Trading, other forms of algorithmic trading and direct electronic market access, *Law and Financial Markets Review* 2016, Vol 10. Issue 2; <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/17521440.2016.1200333>

Busch, D. (2017), MiFID II and MiFIR: stricter rules for the EU financial markets, *Law and Financial Markets Review* 2017/2-3, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3086604

Cașu, A, Cretu, V. (2020), DAC6 reporting is quickly approaching, *International Tax Review*; London; (posted 14 May 2020). available at <https://www.internationaltaxreview.com/article/b11mb6c0c70jlm/dac6-reporting-is-quickly-approaching>

Doyle, T. (2001), Cleaning up Anti-Money Laundering Strategies: Current FATF Tactics Needlessly Violate International Law, *Houston Journal of International Law*, Vol. 24:2 (pp.280-313)

Duffie, D. (2012), *Dark Markets: Asset Pricing and Information Transmission in Over-the-Counter Markets*, Princeton University Press

Fang, B, Hope O-K, Huang Z, Moldovan R. (2019), *The Effects of MiFID II on Sell-*

Side Analysts, Buy-Side Analysts, and Firms; Rotman School of Management Working Paper No. 3422155 (18 July 2019), https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3422155

Ferrarini G, Moloney N. (2012), Reshaping Order Execution in the EU and the Role of Interest Groups: From MiFID I to MiFID II, *European Business Organization Law Review* 13.

Ferrarini G, Saguato P. (2013), Reforming Securities and Derivatives Trading in the EU: From Emir to Mifir, 13 *J. CORP. L. Stud.* 319

Gillet R, Ligot S, Omidifirouzi H, (2017), The challenges and implications of the Markets in Financial Instruments Directive (MiFID) and of its revision (MiFID II, MiFIR) on the efficiency of financial markets, University Paris 1 Panthéon - Sorbonne, Paris Cedex 05, France

Hadari, Y. (1987), The Role of Tax Incentives in Attracting Foreign Investments in Selected Developing Countries and the Desirable Policy, *Tax Incentives & Attracting Foreign Investments*, Vol 24 no 1, 1987.

Haines, A. (2018), DAC 6 reporting requirements pose numerous compliance problems, *International Tax Review*, 12 Dec. 2018; <https://www.internationaltaxreview.com/article/b1f7n2h19lkdyz/dac-6-reporting-requirements-pose-numerous-compliance-problems>

Hill J, Pieron A. (2020), More Transparency in the EU: Questions and Answers on DAC 6: Are You up to Date on Cross-Border Arrangements?, 72 *Tax Executive Journal* 14; <https://taxexecutive.org/more-transparency-in-the-eu-questions-answers-on-dac-6/>

Jancsics, D. (2016), Shell Companies and Government Corruption, In: *Global Encyclopedia of Public Administration, Public Policy, and Governance*, Springer, https://www.researchgate.net/publication/326678346_Shell_Companies_and_Government_Corruption

Johnson, K. (2013), Macroprudential Regulation: A Sustainable Approach to Regulating Financial Markets, *University of Illinois Law Review* 881 (2013)

Luna, D.K, Apte, M, Palshikar, G.K, Bhattacharya, A. (2018), Finding Shell Company Accounts using Anomaly Detection, CoDS-COMAD '18 Proceedings of the ACM International Conference on Data Science and Data Management, 11-13 Jan. 2018, Goa, India (pp.167-174); <https://doi.org/10.1145/3152494.3152519>

Lannoo, K. (2017), MiFID II and the new market conduct rules for financial intermediaries: Will complexity bring transparency? *ECMI Policy Brief* No. 24, May 2017.

Lommerud, K, Olsen T, Straume O, (2010), Company Taxation and Merger Incentives in International Oligopoly: on International Policy Coordination with Strategic Trade, *Journal of Industry, Competition and Trade*, Springer, vol. 10(2), pp. 161-186, <https://ideas.repec.org/a/kap/jincot/v10y2010i2p161-186.html>

Mangelsdorf, A. (2005), The EU Market Abuse Directive: understanding the implications, *Journal of Investment Compliance*, Vol. 6 No. 2, 2005 (pp.30-37)

Meggison, W. L, Nash, R. C, Netter, J. M, Poulsen, A. B. (2004), The Choice of Private versus Public Capital Markets: Evidence from Privatizations, *The Journal of Finance*, Vol. 59, No. 6 (Dec., 2004), pp. 2835-2870; <https://doi.org/10.1111/j.1540-6261.2004.00718.x>

Nestorova, V. (2019), Anti-Money Laundering Policies in the Financial Sector, *LIMEN 2019 Conference proceedings*, Graz Austria, 12 dec. 2019, published by the Association of Economists and Managers of the Balkans, Belgrade (pp.89-94); <https://limen-conference.com/limen-2019-89/>

Netherlands Tax Administrations (*Belastingdienst*): Manual for the web form MDR/DAC6 Filing cross-border arrangements (CBA's), Netherlands Tax and Customs Administration, Version 1.0– 20200518, <https://download.belastingdienst.nl/belastingdienst/docs/manual-web-form-mdr-dac6-on2751z1fd.pdf>

Okonjo, J. (2015), Assessing the Impact of the Extraterritorial Provisions of the European Markets Infrastructure Regulation (EMIR) on Emerging Economies' OTC Derivatives Markets: A Doctrine of Proportionality Perspective, *7 Indian J. Int'l Econ. L.* 1 (2015)

O'Meara, K. P. (2000), Dirty Dollars, *Insight Mag*, May 15, 2000.

Park, J. J. (2018), Insider Trading and the Integrity of Mandatory Disclosure, *2018 Wis. Law. Review* 1133 (2018)

Rigsby, J. H. (2016), Virtual Currency, Blockchain Technology, and EU Law: The "Next Internet" in AML/CFT Regulation's Shadow, Master Thesis, Faculty of Law, University of Lund, <https://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=8878538&fileId=8878539>

Salazar, M. (2014), Swapping More than Regulations: Reexamining the Goals of the Dodd-Frank Act and the European Market Infrastructure Regulation on Over-the-Counter Derivative Markets, *21 Sw. J. INT'L L.* 217 (2014)

Schneider T, Michelon G, Paananen M. (2018), Environmental and Social Matters in Mandatory Corporate Reporting: An Academic Note, *Accounting Perspectives*, Vol 17, 2018.

Sharman, J. C. (2018), Shopping for Anonymous Shell Companies: An Audit

Study of Anonymity and Crime in the International Financial System, *Journal of Economic Perspectives*, Vol. 24, No.4, 2010.

Silbering-Mayer, J. (2020), Are You Ready for DAC6? Mandatory Reporting and Exchange of Cross-Border Tax Arrangements Are Fast Approaching, *72 Tax Executive* 68 (2020)

Sparkes, P. (1989), Off-the-Shelf Company Lets, *The Modern Law Review*, Vol.52, No. 4 (1989), pp. 557-560, Wiley

Stiller D, Dammert C. (2013), Risk Management and the European Market Infrastructure Regulation (EMIR), Faculty of Materials Science and Technology, University of Technology in Bratislava, 2013; https://www.mtf.stuba.sk/buxus/docs/doc/casopis_Vedecke_prace/32SN/025_Stiller.pdf

Vail, N. (2017), Cracking Shells: The Panama Papers & Looking to the European Union's Anti-Money Laundering Directive as a Framework for Implementing a Multilateral Agreement to Combat the Harmful Effects of Shell Companies, *5 TEX. A&M L. REV.* 133 (2017)

Wallinga, M. (2017), Why MiFID & MiFID II Do (not) Matter to Private Law: Liability to Compensate for Investment Losses for Breach of Conduct of Business Rules, *European Review of Private Law* 3-2019, Kluwer Law International BV, The Netherlands.

Домаћи законски извори:

Закон о привредним друштвима („Сл. гласник РС”, бр. 36/2011, 9/2011, 83/2014 - др. закон, 5/2015, 44/2018, 95/2018 и 91/2019)

Кривични законик („Сл. гласник РС”, бр. 85/2005, 88/2005 - испр., 107/2005 - испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 и 35/2019)

Закон о централној евиденцији стварних власника („Сл. гласник РС”, бр. 41/2018 и 91/2019)

Закон о отвореним инвестиционим фондовима са јавном понудом („Сл. гласник РС”, бр. 73/2019)

Закон о поступку регистрације у агенцији за привредне регистре („Сл. гласник РС”, бр. 99/2011, 83/2014 и 31/2019)

Закон о преузимању акционарских друштава („Сл. гласник РС”, бр. 46/2006, 107/2009, 99/2011 и 108/2016)

Закон о тржишту капитала („Сл. гласник РС”, бр. 31/2011, 112/2015, 108/2016, 9/2020 и 153/2020)

Кодекс професионалне етике адвоката („Сл. гласник РС”, бр. 27/2012 и

159/2020 - одлука УС)

Страни законски извори:

CESR/Committee of European Securities Regulators (2009): CESR Report: Impact of MiFID on equity secondary markets functioning (CESR/09-355), 10 June 2009, Paris, France; https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/09_355_0.pdf

CSSF/Commission de Surveillance du Secteur Financier (2020): Circular CSSF 20/758 on Central Administration, Internal Governance and Risk Management, Luxembourg, 7 December 2020; https://www.cssf.lu/wp-content/uploads/cssf20_758eng.pdf

Commission Directive 2006/73/EC of 10. August 2006. implementing Directive 2004/39/EC of the European Parliament and of the Council as regards organisational requirements and operating conditions for investment firms and defined terms for the purposes of that Directive

Commission Regulation (EC) No 1287/2006 of 10. August 2006. implementing Directive 2004/39/EC of the European Parliament and of the Council as regards record-keeping obligations for investment firms, transaction reporting, market transparency, admission of financial instruments to trading, and defined terms for the purposes of that Directive

Council Directive (EU) 2018/822 of 25. May 2018. amending Directive 2011/16/EU as regards mandatory automatic exchange of information in the field of taxation in relation to reportable cross-border arrangements– DAC6

Council Directive 2011/16/EU of 15. February 2011. on administrative cooperation in the field of taxation

Council Directive 77/799/EEC of 19. December 1977. concerning mutual assistance by the competent authorities of the Member States in the field of direct taxation

Council Directive 93/22/EEC of 10. May 1993. on investment services in the securities field

Directive (EU) 2015/849 of the European Parliament and of the Council of 20. May 2015. on the prevention of the use of the financial system for the purposes of money laundering or terrorist financing

Directive (EU) 2018/1673 of the European Parliament and of the Council of 23. October 2018. on combating money laundering by criminal law

Directive (EU) 2018/843 of the European Parliament and of the Council of 30. May 2018, en. Fifth Anti-Money Laundering Directive

Directive 2004/39/EC of the European Parliament and of the Council of 21. April 2004. on markets in financial instruments - MIFID

Directive 2014/65/EU of the European Parliament and of the Council of 15. May 2014. on markets in financial instruments and amending Directive 2002/92/EC and Directive 2011/61/EU Text with EEA relevance – MIFID II

Directive 2014/95/EU of the European Parliament and of the Council of 22. October 2014.

EBA/Euroean banking Authority (2017): EBA/GL/2017/11, Final Report: Guidelines on Internal Governance under Directive 2013/36/EU, 26. September 2017.

EBA (2017): EBA/GL/2017/12, Final report: Joint ESMA and EBA Guidelines on the assessment of the suitability of members of the management body and key function holders under Directive 2013/36/EU and Directive 2014/65/EU, 26. September 2017.

Regulation (EU) 2018/1672 of the European Parliament and of the Council of 23. October 2018. on controls on cash entering or leaving the Union

Regulation (EU) No 648/2012 of the European Parliament and of the Council on OTC derivative, central counterparties and trade repositories- EMIR

Regulation (EU) No 600/2014 of the European Parliament and of the Council of 15. May 2014. on markets in financial instruments – MIFIR

Isidora Mitić,

PhD Student,

Faculty of Law, University of Niš

MONEY LAUNDERING AS A CONSEQUENCE OF CROSS-BORDER COMPANY MERGERS AND ACQUISITIONS: COMPARATIVE LAW PERSPECTIVE⁶³

Summary

The author discusses the issue of money laundering practices in EU which arise as a consequence of cross-border mergers and acquisitions (M&A) of companies registered in EU member states, as well as the way in which the European Union has approached this problem in practice. The evolution and transformation of research in the field of financial law has made it possible to approach this problem from different angles, with the aim of preventing further development and negative impact of this international practice on both EU and national capital market.

Keywords: *money laundering, shelf company, shell company, transaction reporting, EU.*

---

⁶³ This article is based on findings from the reserach project titled EU Approach to Money Laundering: Anti Money Laundering as a negative outcome of cross-border M&A of companies - an example from EU financial centers, written during the author's academic research stay at the Faculty of Law of the University of Saarland in Saarland (Juristische Fakultät an der Universität des Saarlandes / Saarbrücken) and the Europa Institut for European and International Law in Germany, in the period from April 2019 to April 2020, which was funded by the German Academic Exchange Service (DAAD). Contact: miticisidora@gmail.com